

Nr 103.

Av herrar **Moberger** och **Leander**, om anslag till understöd åt enskilda småskoleseminarier.

Bland de anstalter, som giva ökad bildning åt vårt lands ungdom, torde det för närvarande vara få, som ej åtnjuta statsunderstöd. Det finnes dock ett slag av läroanstalter, som allt hittills stått utanför denna förmån, och detta i trots av att de ej blott ge sina elever ökad bildning och mognad att själva leva livet på ett något högre och lyckligare sätt, utan även avse, att denna ökade bildning och mognad må göras fruktbarande för barn och ungdom i hundradetal. Vi tänka på de *enskilda småskoleseminarierna*. Dessa ha hittills saknat varje slag av ekonomiskt stöd utav staten, och de ha dock i bortåt ett halvt sekel arbetat för något så synnerligen behjärtansvärt som utbildandet av vårt lands småskolelärarinnor. Om småskoleseminariernas betydelse för vårt land säger ock Folkundervisningskommittén i sitt Betänkande av den 1 augusti 1914 angående folkskolan (IV. s. 21): »Och vad seminarieutbildningen beträffar, har man att tänka ej blott på folkskoleseminarierna utan även på de i vårt land för folkskoleväsendet *ej mindre viktiga småskoleseminarierna*. Mer än halva antalet av de lärarekrafter, som tjänstgöra vid våra folk- och småskolor, utbildas vid dessa sistnämnda av landstingen eller av enskilda personer upprättade läroanstalter». »Mer än halva antalet» — ja, den 30 juni 1916 arbetade i våra folk- och småskolor *över tolv tusen fyrahundra* lärare och lärarinnor, som utgått från småskoleseminarierna, medan endast niotusen niohundra utgått från folkskoleseminarierna eller, närmare bestämt, 12,429 mot 9,908, d. v. s. 56 % mot 44 % av samtliga lärarekrafter. Långt senare ha enskilda folkskoleseminarier upprättats, och de ha dock redan i flera år fått uppbära statsbidrag.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 4 saml. 39 häft. (Nr 103.)

Av landsting upprättade eller underhållna småskoleseminarier ha även under rätt lång tid fått åtnjuta anslag av staten. Givet är, att de enskilda småskoleseminarierna ha att kämpa med stora svårigheter genom de så ytterligt förhöjda kostnaderna på alla områden, framförallt för uppvärmning av lokalerna och avlönandet av lärarepersonalen. Denna sista post har ju ökats så väsentligt sista tiden, och de för innevarande år av statsmakterna bestämda höga lönerna återverka givetvis på lönerna åt seminarielärarne. För att bära alla dessa ökade krav ha landstingsseminarierna helt andra förutsättningar än de enskilda seminarierna. Dessa senare ha endast att fly till ökandet av terminsavgifterna. Men dessa kunna ej rimligtvis skruvas upp allt för högt. Flertalet av de unga kvinnor, som söka sig in vid småskoleseminarierna, är från obemedlade eller mindre bemedlade hem, och på många av dessa trycker dyrtiden hårt.

Billighet och rättvisa tala för, att de enskilda småskoleseminarierna må få åtnjuta statsunderstöd.

För att tillgodose behovet av nya lärarekrafter för de platser, som den 30 juni 1917 uppehölls av småskollärare och -lärarinnor, utexaminerades höstterminen 1916 och vårterminen 1917 från samtliga småskoleseminarier inalles endast 583 nya lärare eller lärarinnor.

Följande tabell anger antalen för de olika platser, som skötas av småskollärare och -lärarinnor och för de utexaminerade nya lärarne (lärarinnorna) ävensom förhållandet i procent dem emellan för åren 1907, 1910, 1913 och 1917.

Å r e n	I. Såsom biträ- dande	II. I mindre folkskola	III. I små- skola	IV. Uti egentl. folkskolan vikarie- rande	V. Summa	VI. Utexami- nerade lärare och lärarinnor	VII. Kol. VI. procent av kol. V.
1907.....	783	2,288	7,323	—	10,394	857	8,2
1910.....	945	2,404	7,757	—	11,106	746	6,7
1913.....	1,102	2,553	8,245	—	11,900	619	5,2
1917 ⁸⁰ / ₈	1,108	2,763	8,774	—	12,645	583	4,7

Av tabellen framgår, huru *antalet platser* i fråga *ökats* från 10,394 till 12,655 eller *med* över 2,000, under det att *de nytexaminerades* antal har *minskats* från 857 till 583 eller med 274, så att, då procenten av nytexaminerade i förhållande till antalet lärarekrafter år 1907 var 8,2, utgjorde den år 1917 blott 4,7.

Ännu sämre hade dessa tal visat sig vara, om i kol. IV kunnat intagas antalen av de småskollärarinnor, som tjänstgjort såsom *vikarier uti egentliga folkskolor*, vilka antal de sista åren lära ha uppgått till en 400 å 500, men dessa torde ej ännu vara exakt fastslagna. Från olika folkskoleinspektörer erfar man ock av deras berättelser, dels att redan pensionerade småskollärarinnor (lärare) måst återkallas i arbete, dels att personer utan examen måst anlitas, dels att flera församlingar t. o. m. måst inställa undervisningen kortare eller längre tid av brist på småskollärare (lärarinnor).

Det har talats och skrivits mycket om brist på (examinerade) *folkskollärare* och -lärarinnor. En liknande jämförelse mellan antalen folkskollärarybefattningar och nyutexaminerade folkskollärare och -lärarinnor och förhållandet mellan dem torde därför vara belysande. Följande tablå visar, hur det varit (är) ställt med dem.

Å r	I. Ordinarie folkskol- lärare	II. Extra ordinarie folkskol- lärare	III. Summa	IV. Nyutexami- nerade folkskol- lärare	V. Kol. IV. i proc. av kol. III.
1907.....	7,651	411	8,062	371	4,6
1911.....	8,367	492	8,859	443	5,0
1917 ³⁰ / ₆	9,817	552	10,369	645	6,2

År 1907 utexaminerades alltså 371 nya folkskollärare och -lärarinnor, år 1917 däremot 645, således här en *betydande ökning*, nämligen med 274. Beträffande dem har *procenten stigit* från 4,6 år 1907 till 6,2 år 1917.

Från de då befintliga sju *enskilda* småskoleseminarierna utexaminerades höstterminen 1916 och vårterminen 1917 193 elever mot 390 från av stat och landsting underhållna seminarier; i det närmaste en tredjedel av alla (583) utgick således från de privata seminarier eller 31,4 %. Om de *enskilda* småskoleseminarierna skulle nödgas upphöra med sin verksamhet på grund av bristande förståelse och ekonomiskt stöd, utan att samtidigt nya vägar öppnades, skulle således de utexaminerades antal nedgå till omkring 400 (390), och procenten (vid en ungefärligt liknande ökning av lärarekrafterna) sjunka till omkring 3,05.

Med den sista december 1917 upphörde ett av de privata seminarierna (Malmö) att existera, och ett annat har övertagits av vederbörande landsting. Två landsting ha avböjt framställning om att inrätta egna (eller övertaga enskilt) småskoleseminarier under framhävande av, att utbildandet av småskolepersonalen är av lika stor vikt för vår folkundervisning som utbildandet av folkskolans lärarpersonal, varför även småskoleseminarierna borde helt övertagas av staten.

Uti denna vår framställning ha vi endast tagit hänsyn till det gagn i yttre avseende, som de enskilda småskoleseminarierna medföra. Men även mer ideellt sett hava de väl varit och komma alltfört vara till gagn.

Vad det nu närmast gäller, är att för innevarande år lämna de privata småskoleseminarierna ett så pass stort bidrag av staten, att terminsavgifterna ej måste höjas alltför mycket. För ett seminarium, beläget i stad (Borås) med dyra levnadsomkostnader och höga lärarelöner, kommer enligt uppgjort förslag till stat även med en terminsavgift å 150 kr. en brist på 3,700 kronor att uppstå, varför dess föreståndare, om ej staten inbegriper stödjande, måste höja avgiften till 180 kr. pr termin. Vid de övriga seminarierna torde ett anslag å 4,500 kronor förhjälpa dem att hålla terminsavgifterna nere vid 125 kronor.

Det vore ock önskvärt, att avgiften kunde sättas ned något för de elever, som ha det svårast ställt ur ekonomisk synpunkt.

Enär Ateneum för flickor lär för innevarande år beviljats väsentligt högre anslag av Stockholms läns landsting, torde detta för närvarande ej vara i behov av ytterligare bidrag. Det återstår således blott fyra enskilda småskoleseminarier, som tarva understöd, nämligen »Nya småskoleseminariet» (Alma Detthows) i Stockholm, G. V. Uléns i Borås, L. A. Cederboms i Skara och J. B. Wockats i Hagaström.

Följande »normalstat» för innevarande år har uppgjorts av representanter för dessa seminarier:

Utgifter:

Löner och arvoden	kr. 11,900: —	
Hyra för lokalerna	» 2,500: —	
Bränsle och lyse.....	» 2,100: —	
Vaktmästare och städning	» 850: —	
Pensionsavgifter	» 300: —	
Annonser och tryck.....	» 200: —	
Diverse utgifter	» 300: —	18,150: —

	Transport kr. 18,150: —	
Nedsättning i avgifterna vid eventuell statsbidrag för 10 % av eleverna med 50 kr. i terminen	kr. 600: —	
»andra 10 % av eleverna med 62: 50 kr. i terminen	» 750: —	1,350: —
		<u>Summa kronor 19,500: —</u>

Inkomster:

Terminsavgifter 2 × 60 (elever) × 125 kr.	kr. 15,000: —
Brist, täckt genom statsbidrag.....	» 4,500: —
	<u>Summa kronor 19,500: —</u>

För att bereda ett understöd av i medeltal 4,500 kronor åt varje seminarium skulle behövas ett anslag av 18,000 kronor. Anslaget fördelning mellan seminarierna torde böra överlämnas åt Kungl. Maj:t, som ock lärer böra fastställa de närmare villkoren för åtnjutande av anslag. Bland villkoren synes särskilt böra intagas föreskrift om skälig begränsning av terminsavgifterna samt om nedsättning utav avgiften för visst antal elever.

Med stöd av det anförda få vi hemställa,

att riksdagen ville till understöd under år 1919 åt enskilda småskoleseminarier, att utgå enligt Kungl. Maj:ts bestämmande och på de villkor Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, bevilja på tilläggsstat för år 1919 ett reservationsanslag av 18,000 kronor.

Stockholm den 20 januari 1919.

E. Moberger.

Ulrik Leander.